

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version:

Anita Wikman (2019). *Kulturtolksdoulor stöder invandrarkvinnor som föder barn*. *Kättilölehti* 124 (3) : 27-29.



Kulturtolksdoulor stöder invandrarkvinnor som föder barn

Har du haft invandramammor som skulle behöva mer stöd under graviditet, förlossning och tiden efter förlossningen än vad du som vårare har kunnat ge? I Umeå i Sverige utbildas kvinnor med invandrabakgrund till kulturtolksdoulor, som kan stöda den gravida, födande och nyförlösta mamman.

I oktober 2018 besökte 2 lärare och 11 barnmorskestuderande från Yrkeshögskolan Novia tillsammans med 3 representanter från Folkhälsan Västerbotten universitetssjukhus i Umeå för att bekanta sig med kulturtolksverksamhet inom mödra- och förlossningsenheten. Verksamheten startade som ett projekt 2014, men har införlivats med sjukhusets ordinarie verksamhet för att stöda invandrarkvinnor under förlossningen. **Maria Trotsman** som leder kulturtolksverksamheten blev övertygad om att kulturtolksdoulor behövs, efter att ha läst **Annika Esschers** doktorsavhandling, som handlade om mödradödligheten hos invandramödrar i Sverige.

Kulturtolksdoulans lämplighet och utbildning

En doula är en stödperson som stöder en kvinna i barnafödande. En kulturtolksdoula är en stödperson/kvinna som kommer från samma kultur och talar samma språk som kvinnan som ska föda barn. För att få bli kulturtolksdoula behöver kvinnan vara minst 25 år och ha fött egna barn och vara förtrogen med det svenska samhället. Helst ska hon ha fött minst ett i sitt hemland och ett i Sverige. Hon skall också kunna svenska och känna till vården och mödravården i det nya landet. Hon behöver vara flexibel och kunna arbeta

obekväma arbetstider. Höga krav ställs på sekretess och tystnadsplikt. De flesta blir handplockade av barnmorskor och tillfrågade om de ville bli kulturtolksdoulor. Lämpligheten betonas.

Kulturtolksdoula utbildningen består av 3 dagars utbildning och regelbundna träffar ca 2–3 gånger per termin. Utbildningen består av att diskutera normal graviditet, förlossning och tiden efter födseln. Vidare innehåller utbildningen vården, smärtlindring, vård av barnet, amning m.m. Under utbildningen diskuterar kvinnorna mycket t.ex. om vad de anatomiska delarna heter, menscykeln, omskärelse, abort och missfall m.m.

– En kulturtolksdoula hade sagt: "Jag har fått många barn, men först nu vet jag varifrån de kommer", sade barnmorskan **Maria Trotsman**.

Hon är en erfaren barnmorska som arbetat utomlands i bl.a. Afganistan och Somalia.

Kulturtolksdoulorna är anställda av landstinget

Kulturtolksdoulorna får i Umeå betalt 120 Skr/h (ca 12 €) då de är tillsammans med mamman och för den tid de är på utbildning eller har träffar. Det var överenskommet att de får ledigt från sina vanliga arbeten då de får ett uppdrag. Under 2017 hade ca ▶

Anita Wikberg

Lektor i vård, sjukskötare,
barnmorska, HVD
Yrkeshögskolan Novia



400 000 Skr (ca 40 000 €) använts för ändamålet. Däremot hade tolkkostnaderna sjunkit, då de inte behövdes i lika stor utsträckning som tidigare. Tolken var dessutom dyrare per timme än kulturtolksdoulan. Både kvinnorna och barnmorskorna var enligt personalen mycket nöjda med kulturtolksdoulorna. De lugnade både kvinnan som skulle föda och barnmorskan som nu visste att hon kunde kommunicera med kvinnan. Pappan och andra stödpersoner fick också delta. Kulturtolksdoulan hade en blå väst med texten Kulturtolksdoula och sjukhusets namn så att hon lättare kunde röra sig i sjukhuskorridorerna. Förutom timanställning och arbetsvästen får de också ett busskort för lokaltrafiken.

De invandrarkvinnor som behöver en kulturtolksdoula upptäcks av barnmorskan på mödrarådgivningen. Man har en lista på tillgängliga kulturtolksdoulor på sjukhusen på de olika orterna i norra Sverige (Umeå, Skelefteå och Lycksele m.fl.) och därifrån väljs en lämplig kulturtolksdoula som har samma språk för kvinnan. För närvarande finns 42 tillgängliga kulturtolksdoulor i Västerbotten. Vanligen träffas de minst en gång under graviditeten, är med under förlossningen och kan även träffas en gång efter förlossningen.

Doulor i Finland

I Finland finns både frivilliga doulor som stöder kvinnor gratis och privata doulor som tar betalt för sina tjänster. Folkhälsan har utbildat frivilliga doulor sen 2004 i Helsingfors. Idag har man doulaverksamhet i Nyland, Östergotten, Åbo och på Åland och det finns totalt ca 110 aktiva finlandssvenska doulor, som fått svenskspråkig utbildning och har regelbundna träffar ca en gång per månad. De har även haft uppdrag från kvinnor eller familjer som har en annan kulturell bakgrund. Enstaka doulor i gruppen har själva annan kulturell bakgrund eller talar ett främmande språk. På finskt håll har Mödra- och skyddshem (Ensi- ja turvakoti) motsvarande verksamhet på finska sedan 1992. Det finns ca 300–400 doulor i Finland.

En studie (Bondas & Wikberg, 2018) om frivilliga doulor i Finland har nyligen godkänts för publicering. Artikeln heter *Becoming a Voluntary Doula: Personal and Caring Motives* och den publicerades i tidskriften *International Journal of Childbirth*.

Reflektion om kulturtolksdoulaverksamheten

Skillnaden mellan de doulor som fanns i Umeå och de som fungerar frivilligt via Folkhälsan består i att de svenska doulorna fick betalt, hade en annan kultur och ett annat språk och fungerade även som tolk. De finländska doulorna som utbildas via Folkhälsan är frivilliga och får inte betalt, de saknar vanligtvis kännedom om invandrarkvinnornas kultur och språk, men de får utbildning och träffas ca en gång per månad. Utbildningen och träffarna innehåller förutom normal förlossning olika metoder, tips och diskussioner om hur man kan underlätta och göra förlossningen till en god upplevelse för kvinnan och hennes partner. De finländska doulorna behöver inte ha fött barn själva. **Ulrika Vestergård-Denward** Kulturkoordinator i Östergotten från Folkhälsan reflekterade över att kulturtolksdoulorna i Umeå är sjukhusets länk till mammorna, medan Folkhälsans doulor är mammornas länk till sjukhuset, men båda stöder mamman. Kontinuiteten verkade fungera bättre hos Folkhälsans doulor genom att det alltid är samma doula som träffar kvinnan före, under och efter förlossningen.

Att använda en kulturtolksdoula stöder kontinuiteten. Det underlättar språk och kulturtolkningen och gör att förlossningen känns säkrare för kvinnan. Liknande verk-

samhet som i Umeå finns också i Göteborg och Stockholm och på andra ställen i Sverige.

Omnämmanden och tack

Studiebesöket ingick i Kvinnohusprojektet på Novia, som stöds av Aktia. Målet med projektet är att integrera barnafödande kvinnor i samhället, samtidigt som yrkeshögskolestuderande som kommer i kontakt med barnafödande kvinnor har möjlighet att öka sin kunskap och kompetens.

Förutom kulturtolksdoulaverksamheten fick vi också bekanta oss med specialistmödervården. Barnmorskan **Johanna Svedjeland** berättade om vården av kvinnor under graviditeten på Västerbottens universitetssjukhus. Avdelningschef **Lena Hägglund** som arrangerat besöket för oss tog emot oss och visade runt på de olika avdelningarna, som hade med gynekologisk vård, graviditet, förlossning och nyfödda att göra. Alla deltagare i besöket blev inspirerade och insåg att vi har liknande vård för mödrar på båda sidor om havet. ●

Rekommenderad litteratur om doulor och vård av invandrarkvinnor

Bondas, T. & Wikberg, A. 2018. Becoming a Voluntary Doula: Personal and Caring Motives. *International Journal of Childbirth* 8 (2)
[dx.doi.org/10.1891/2156-5287.8.2](https://doi.org/10.1891/2156-5287.8.2)

Esscher et al. 2014. Suboptimal care and maternal mortality among foreign-born women in Sweden: maternal death audit with application of the 'migration three delays' model. *BMC Pregnancy and Childbirth* 14: 141.

Folkhälsan. 2017. Stöd och idéer för Folkhälsans doulor.

von Koskull, M. & Nystén E-M. red. 2013. *Doulaberättelser. Familjens och stödpersoners upplevelser av att vänta och föda barn.* Folkhälsan.

Wikberg, A. 2014. En vårdvetenskaplig teori om interkulturellt vårdande – att föda barn i en annan kultur. Doktorsavhandling. Åbo Akademi. Socialvetenskapliga institutionen. Enheten för vårdvetenskap, Vasa.

#kättilöliitto100 Jubileumsårets beskyddare

Om jag inte skulle vara politiker skulle jag gärna ha blivit barnmorska

Barnmorskans arbete kräver högt kunnande och en gedigen utbildning, men också personliga egenskaper som möjliggör och inbjuder till ett förtroende. Kvinnor och flickor skall i olika livsskeden kunna känna fullkomlig tillit till att få den hjälp och de råd som just hon, just då behöver. För de flesta känns situationerna intima och personliga, av många olika skäl. Dels är vi ännu inte vana att öppet prata om kvinnans sexualhälsa, vare sig det gäller prevention, abort eller vård av sjukdomar. Tänk hur det måste kännas för en ung tjej med invandrarbakgrund som behöver få hjälp med problem som föranletts av könsstympning. Eller den äldre kvinnan som våldtagits av sin make. Hur kan vi bättre övertyga dem om att de kan få adekvat hjälp?

Graviditet och förlossning är någonting överraskande privat, åtminstone när det handlar om en själv. När man funderar efter är det inte svårt att förstå. Det handlar ju om en stor förvandling av och påfrestning på kvinnokroppen och hela livet. Samtidigt behandlas graviditeter sida upp och sida ner i tidningar och laddas med förväntningar på väntans tider. Få grupper är så hängivna läsare av råd och tips på hur en förlossning skall ske optimalt, hur man ska äta eller hur underbart amningen kan bli, som blivande mammor. Trycket är stort.

Jag har själv varit en hängiven tittare av den brittiska serien *East End Midwives*, som på ett fint sätt visade hur världen kring barnmorskorna förändrades så radikalt endast på några årtionden efter andra världskriget. Utvecklingen har fortsatt lika snabbt också efter det, både på grund av att teknologin och medicinen ger så mycket mer möjligheter idag, men också pga av synen på kvinnan, från att ha varit ett objekt till att bli ett subjekt, till en självständig intelligent människa som medverkar i vårdbesluten.

Även hälsovården bör analyseras från ett könsperspektiv. Förutom att största delen av våra välutbildade barnmorskor och de andra vårdarna är kvinnor, så behöver kvinnors särskilda behov av kunniga hälsovårds- och rådgivningstjänster prioriteras jämbördigt. Det måste garanteras tillräckliga resurser då man gör beslut som gäller hälsa och hälsovårdens tjänster. För att politiken skall lyckas med det behöver vi lyssna på barnmorskornas röster!



Eva Biaudet

Jubileumsårets beskyddare
riksdagsledamot, ordförande för
kvinnoorganisationernas centralförbund